

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020-2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Eichelmannová

**Občanské vzdělávání a osvěta v oblasti připravenosti
obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných
událostí a krizových situací**

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2020-2023

BACHELOR THESIS

Lucie Eichelmannová

**Civic education in the domain of awareness and
preparedness of citizens in the Czech Republic for
management of emergencies and crises**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Lucie Eichelmannová

Poděkování

Děkuji vedoucí práce Mgr. Janě Neusarové, Ph.D. za její snahu pomoci mi cennými radami s dokončením bakalářské práce.

Anotace

Cílem bakalářské práce je na základě otevřených otázek odborníků z praxe provést analýzu současného stavu občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení vybraných typů aktuálních mimořádných událostí a krizových situací jak vojenského, tak nevojenského charakteru (jako jsou klimatické změny, pandemie, migrace či válečný konflikt) z pohledu možností vzdělávání v dané problematice. Práce je rozdělena do dvou částí, na teoretickou a praktickou část.

Teoretická část práce vysvětluje základní pojmy, definice a právní úpravu k tématu. V obecné rovině je zhodnocen a popsán stav občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva na mimořádné události a krizové situace z pohledu andragogiky.

Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum, jeho charakteristiku a stanovení výzkumných otevřených otázek pro odborníky z praxe.

Klíčová slova

Andragogika, krizová situace, kvalitativní výzkum, mimořádná událost, občanské vzdělávání dospělých, osvěta, pedagogika

Annotation

This bachelor is designed based on questions identified for practical experts to perform analysis of the current status of civic education and awareness in the domain of preparedness of the citizens in the Czech Republic for the management of emergencies and crises of military and non-military nature (such as the climatic change, pandemics, migration or war) from the perspective of the possibilities of education in this subject-matter field. The thesis comprises a theoretical and practical part.

The theoretical part explains the relevant basic principles, definitions and legislation. It provides a general assessment and description of the status of civic education and awareness in the domain of preparedness of citizens for emergencies and crises from the perspective andragogy.

The practical part focuses on a qualitative survey, its characteristics and identification of open survey questions for practical experts.

Keywords

Andragogy, awareness, civic education of adults, crisis, emergency, pedagogy, qualitative survey

ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ, DEFINIC A PRÁVNÍ ÚPRAVY K TÉMATU.....	12
1.1 Pedagogika.....	12
1.1.1 Obecné metody vzdělávání	13
1.1.2 Aplikace na danou problematiku	13
1.2 Andragogika.....	14
1.2.1 Rozdílné metody při vzdělávání dospělých	14
1.2.2 Cíle a jejich hodnocení při vzdělávání.....	15
1.3 Právní definice	15
1.3.1 Mimořádná událost.....	15
1.3.2 Krizová situace.....	16
1.3.3 Rozdíl mezi mimořádnou událostí a krizovou situací.....	16
1.3.4 Výčet některých zákonů a dokumentů, důležitých při mimořádných událostech a krizových situacích	16
1.3.5 Obecné podmínky vzdělávání v dané problematice	17
2 PŘIPRAVENOST OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY K ŘEŠENÍ VYBRANÝCH TYPŮ MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ A KRIZOVÝCH STAVŮ Z PERSPEKTIVY OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH.....	19
2.1 Popis aktuálního stavu vzdělanosti a připravenosti v ČR.....	19
2.1.1 Historický exkurs	19
2.1.2 Aktuální stav	20
2.2 Popis aktuálního stavu vzdělanosti a připravenosti v Evropě.....	21
2.3 Připravenost speciální části obyvatelstva, IZS, armády	21
3 KONCEPCE PŘÍPRAVY OBYVATELSTVA K OCHRANĚ A OBRANĚ ČESKÉ REPUBLIKY	23
3.1 Koncepce z hlediska jednotlivých rezortů	23
3.2 Koncepce z hlediska vzdělávání	23
3.3 Porovnání rozdílů.....	24
4 VLIV MÉDIÍ NA VNÍMÁNÍ DANÉ PROBLEMATIKY	25
4.1 Obecný vliv médií.....	25

4.2	Aktuální vliv médií	25
4.3	Pravdivost a dezinformace.....	27
PRAKTICKÁ ČÁST		28
5	KVALITATIVNÍ VÝZKUM A JEHO CHARAKTERISTIKA	29
5.1	Použitá metoda.....	29
5.1.1	Kvalitativní výzkum.....	29
5.1.2	Charakteristika	29
5.1.3	Řízené rozhovory s vybranými odborníky.....	29
5.2	Metodologie použité metody	30
5.2.1	Otázky	30
5.2.2	Struktura a popis otázek	30
5.2.3	Systém distribuce otázek	31
5.2.4	Metoda zpracování otázek.....	32
5.3	Výzkumný soubor.....	32
5.3.1	Charakteristika	32
5.3.2	Konkrétní zaměření	32
5.3.3	Zobecnění na širší vzorek.....	32
6	VÝZKUMNÝ ZÁMĚR A VYTVOŘENÍ HYPOTÉZ.....	33
6.1	Výzkumný záměr 1	33
6.2	Výzkumný záměr 2.....	33
6.3	Výzkumný záměr 3.....	34
6.4	Výzkumný záměr 4.....	34
7	ŘÍZENÉ ROZHOVORY	35
7.1	Přepis jednotlivých rozhovorů.....	35
8	ROZBOR ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ	57
8.1	Výzkumný záměr 1	57
8.2	Výzkumný záměr 2.....	57
8.3	Výzkumný záměr 3.....	58
8.4	Výzkumný záměr 4.....	58
9	DISKUSE A NÁVRHY NA ŘEŠENÍ ZJIŠTĚNÝCH PROBLÉMŮ	59
ZÁVĚR		60

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63
SEZNAM ZKRATEK	67

ÚVOD

Současná doba je z pohledu řešení mimořádných událostí a krizových situací charakterizována jako velmi turbulentní. V době organizovaného násilí, ale i teroristických útoků jednotlivců i větších skupin, je třeba podnitit připravenost na takovéto situace nejen u bezpečnostních sborů, integrovaného záchranného systému a dalších vládních i ostatních organizací, ale i u jednotlivých občanů v rámci jejich připravenosti na tyto situace reagovat a případně být i nápomocni při jejich řešení. Oproti minulosti je důležité upozornit, že osoby páchající tyto akce jsou mnohem lépe organizované, vycvičené a mají také velmi dobré logistické zázemí.

Nebudeme se zabývat jen obecnými situacemi vzniklými v důsledku klimatických změn, popřípadě průmyslových havárií, ale je třeba se aktuálně zabývat i např. pandemií nemoci COVID-19 v nedávné době a v neposlední řadě nárůstem migrace obyvatel – a to nejenom ze zemí ekonomicky slabých, ale také migrací ze zemí zmítaných vojenskými konflikty (např. ozbrojený konflikt na Ukrajině). Připomeňme i politické světové dění.

Cílem bakalářské práce je proto analyzovat aktuální stav občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva k řešení vybraných typů mimořádných událostí a krizových situací nevojenského i vojenského charakteru v České republice, zhodnotit možné pedagogické, metodické a didaktické postupy, které by reálně přispěly pro andragogiku v oblasti připravenosti obyvatelstva. Je zřejmé, že bude třeba vycházet ze základních pedagogických zásad a principů, které budou následně aplikovány při vzdělávání dospělých v dané problematice.

Autorka se domnívá, že zvolené téma přesně koresponduje s osnovou katedry andragogiky. Na prvním místě je právě kladen důraz na vzdělávání dospělých v dané problematice, následně na jejich další rozvoj. Vzdělání v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací je o to důležitější, protože dobře připravení obyvatelé mohou lépe reagovat a zvládat vzniklé mimořádné události a krizové situace.

V první části práce budou vysvětleny základní pojmy jak z oblasti andragogiky a pedagogiky, tak i z oblasti právních úprav krizového managementu a krizového řízení.

V další části se chce autorka zaměřit na aktuální stav vzdělanosti a připravenosti obyvatel České republiky. V neposlední řadě je třeba rozlišit obecného občana od kohokoli, kdo se v jakékoli podobě s danou problematikou seznámil – aktivní zálohy a zálohy AČR, IZS a další.

Neméně podstatnou součástí dané problematiky je vliv médií. Jde samozřejmě o pozitivní i negativní stránku. Jako velmi pozitivní se může jednat o přímé prostředky ke vzdělávání jednotlivců právě pomocí informačních kanálů. Negativní stránku můžeme zaznamenat například formou hoaxů a dalších nepravdivých informací, případně i tendenčních nebo nefungujících studijních prostředků.

Praktická část bude zaměřena na kvalitativní aspekt dané problematiky formou řízených rozhovorů s odborníky z praxe. Tyto rozhovory budou vedeny formou otevřených otázek, následně vyhodnoceny a integrovány do celkového konceptu. Na základě tohoto bude vytvořen obecný precedens a aplikován pro praktické využití v andragogických postupech pro oblast vzdělávání a osvěty obyvatelstva.

TEORETICKÁ ČÁST

1 VYSVĚTLENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ, DEFINIC A PRÁVNÍ ÚPRAVY K TÉMATU

Vzhledem k tomu, že téma bakalářské práce je poměrně specifické, je třeba v začátku vymezit základní pojmy, definice, protože se zde syntetizují dvě témata. Tedy obsahové po stránce vzdělávání – připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací a dále metodické, tedy jak tento obsah přenést jako cílenou informaci na respondenta. Primárně zde půjde o dospělého, psychicky, fyzicky i morálně uceleného jedince. Jelikož je ale andragogika součástí pedagogiky (jako edukační vědy), vychází z jejích metod a postupů, je třeba se zabývat i edukační vědou pedagogikou obecně (Průcha, 2002, s. 33-34).

1.1 Pedagogika

Pedagogika– je slovo řeckého původu, které znamená vědu o výchově, což je záměrná, soustavná a organizovaná činnost, která formuje osobnost člověka. Taktéž zkoumá její obsah, formy, zákonitosti mechanismy a funkce. Tato věda se komplexně zabývá i výchovou nejen dětí a mládeže, ale i dospělými. Zde se jedná o jednotu výchovy a vzdělání, školy a života, a to podmiňuje vzájemnou spjatost všech pedagogických disciplín, tedy od obecné pedagogiky přes didaktiku až po metodiky jednotlivých předmětů (Kolektiv autorů, 1981, s. 957).

Pokud chceme profilovat základní premisy z hlediska vzdělávání ve výše uvedeném tématu, ale nejen v něm, je třeba ještě definovat další:

Didaktika – je teorie vzdělávání a vyučování (Kolektiv autorů, 1980, s. 980).

Výchova– je proces soustavného a záměrného formování osobnosti, regulování duševního růstu a částečně i tělesného růstu ve shodě s cíli a úkoly, které si dává společnost v určité etapě vývoje (Kolektiv autorů, 1982, s. 975).

Vzdělání– proces a výsledek, při kterém se osvojují systemizované vědomosti a poznatky a zároveň též intelektuální i praktické návyky a dovednosti (Kolektiv autorů, 1982, s. 975).

Z výše uvedené definice pedagogiky jako takové je jasné, že není možné z hlediska zaměření se na problematiku připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací neprovázat tento vzdělávací proces i s výchovnými cíli a jejich teoretickými zákonitostmi.

1.1.1 Obecné metody vzdělávání

Jelikož jde o obecné pedagogické téma, autorka by v této kapitole popsala jen některé obecné metody výuky, které podle klasifikace spadají do metod rozdělujících se z hlediska pramene poznání a typů poznatků, tedy podle aspektu didaktického: metody slovní, názorně demonstrační a metody praktické. Výběr a aplikace jednotlivých metod bude popsána v následující kapitole.

Z hlediska obecného výstavbového principu výuky dané problematiky je nutné ještě připomenout jednotlivé fáze výuky. Tedy fázi motivační, která zahrnuje soubor podněcovacích činitelů, fázi expozice, tedy zprostředkování jednotlivých poznatků. Zde je na místě připomenout i jednu ze zásad pedagogiky, tedy přiměřenost. Jakákoli informace, poznatek atd., pokud není v elementární rovině respondenta, vlastně fázi expoziční naprosto nemůže plnit, protože daný respondent tuto informaci nedokáže zpracovat. Další fází je fixace, což znamená upevnění osvojených dovedností a návyků. V neposlední řadě je třeba diagnostikovat, tedy fáze diagnostická. V tomto případě nejde jen o hodnocení jednotlivých respondentů, studentů, ale i o zpětnou vazbu, která přesně vypovídá i o fázi expozice, tedy o tom, jestli je daná informace správně vyhodnocena a fixována. Poslední fází je aplikace, v které se projeví použití vědomostí, dovedností a návyků v běžné praxi.

1.1.2 Aplikace na danou problematiku

Jak již bylo řečeno výše, v této specifické oblasti budou využity nejen obecné, běžně známé, metody. V elementární rovině budou využívány metody slovní, tedy přenos uceleného objemu přesně vymezených informací dle studijních plánů. Ale i když se bude primárně jednat o vzdělávání dospělých, výraznou úlohu tu budou hrát metody praktické. Tedy např. nácvik pohybových dovedností, samozřejmě na platformě intelektuálního řízení daných procesů.

V určitém procentu se zde uplatní i metody výzkumné, tvořící, které ale musí být v naprostém spojení s např. legislativními úpravami a omezeními daných činností.

1.2 Andragogika

Jak již bylo zmíněno výše, danou problematikou se budou zabývat spíše dospělí, tedy hlavní část vzdělávacího procesu bude vycházet z principů andragogiky.

Vzdělávání dospělých (andragogika) – je dle Beneše (2014, str. 11) „*vědní obor v systému věd o výchově a vyučování, zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých a studijní obor v programu pedagogických věd, sloužící přípravě budoucích odborníků v oblasti vzdělávání dospělých*“.

Zde ovšem nastupují další metody a procesy, které se spolupodílí na výše popisovaném vzdělávání, tedy občanské vzdělávání dospělých a tzv. osvěta, tedy lidová výchova, lidové vzdělávání.

Občanské vzdělávání dospělých – přísluší do oblasti dalšího vzdělávání dospělých, kdy obsahově se jedná o dynamický, společensky proměnlivý celek, který reaguje na společenské změny, ať už sociální či politické. Toto vzdělávání by mělo být podporované státem (Neusarová, 2019, str. 14).

Osvěta (lidová výchova, lidové vzdělávání...) – jedná se o mimoškolní vzdělávání obyvatelstva k rozšíření kulturního a sociálního poznání, např. zdravotnická osvěta... (Neusarová, 2019, str. 13).

1.2.1 Rozdílné metody při vzdělávání dospělých

Jelikož většina dospělých je již „hotovým člověkem“ jak z hlediska fyzického a duševního, ale i s určitým procentem zkušeností, je třeba při pedagogické práci k těmto jedincům přistupovat poněkud odlišně, než je tomu například na základním a středním stupni školství. Také osobnostní přístup jednotlivých pedagogů by neměl být příliš direktivní, ale spíš partnerský. Je zřejmé, že většina lekcí, kurzů, ale i výuky probíhá mimo běžný rámec, tedy ve večerních hodinách, volných dnech atd. Dalším aspektem je finanční zainteresovanost jednotlivých studentů. Proto je nutné velmi pečlivě dbát na tyto

aspekty. V tomto případě se nejedná ani tak o systém, obsah a metody výuky. Jedná se především o rozdílný přístup ke studentům, k jejich, zpravidla, již vyzrálým názorům a zkušenostem.

1.2.2 Cíle a jejich hodnocení při vzdělávání

Taktéž je třeba přesně vyprofilovat cíle výše popsaného vzdělávání při problematice připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací. Je důležité nastavit určité limity pro jednotlivé kategorie vzdělání v této oblasti. Může jít jen o čistě soukromý zájem, ale i profesní nutnost například pro členy integrovaného záchranného systému a bezpečnostních sborů. Z toho by následně mělo vyjít i hodnocení v té dané kategorii. Je jasné, že velitel zásahu při mimořádné události musí mít podstatně komplexnější znalosti jak z teoretického, tak i z praktického hlediska než například běžný občan, který „chce jen být připraven, kdyby ...“.

1.3 Právní definice

V této části bakalářské práce je třeba ještě vysvětlit několik dalších pojmů a definic. Většinou se budou týkat problematiky obsahové náplně studia. Jde o definice mimořádné události, krizové situace a jim příbuzných témat.

1.3.1 Mimořádná událost

Jedním z prvních pojmů, se kterými se setkáme při vzdělávání v problematice připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací je právě mimořádná událost. Tedy pojem, od kterého se, v důsledku závažnosti, odvíjí další proces stupňování událostí.

Mimořádná událost – zde chápeme ve smyslu §2 písm b) zákona č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, tedy jako „*škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací*“ (online, cit. 2022-10-31).

Zde je velmi důležité obecné zhodnocení dané události a jejího řešení. Jde o to, jakými silami a prostředky se událost dá řešit, kdo všechno je povolán k řešení.

1.3.2 Krizová situace

Gradovaným vyvrcholením mimořádné události je **krizová situace**, která má svá specifika. Je mimořádnou událostí podle §2 písm b) zákona 240/2000 Sb., o krizovém řízení a dále je zmíněna i v dalších právních předpisech, např. o integrovaném záchranném systému, narušení kritické infrastruktury nebo jiné nebezpečí, při nichž je vyhlášen stav nebezpečí, nouzový stav nebo stav ohrožení státu.

1.3.3 Rozdíl mezi mimořádnou událostí a krizovou situací

- Mimořádnou událost jsou složky integrovaného záchranného systému a další zodpovědné složky a organizace schopny řešit s použitím běžných postupů.
- Řešení krizové situace vyžaduje vyhlášení některého z krizových stavů a následně i výrazný zásah do práv a svobod dotčených obyvatel (např. §6 zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, ve znění pozdějších předpisů nařídít evakuaci osob z vymezeného území, nařídít zákaz vstupu a pohybu osob, nařídít povinné hlášení přechodné změny pobytu osob).

1.3.4 Výčet některých zákonů a dokumentů, důležitých při mimořádných událostech a krizových situacích

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky

Zákon č. 45/2016 Sb., o službě vojáků v záloze

Zákon č. 219/199 Sb., o ozbrojených silách České republiky

Zákon č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva

1.3.5 Obecné podmínky vzdělávání v dané problematice

Téma bakalářské práce je Občanské vzdělávání a osvěta v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací a z tohoto musíme vycházet i při návrhu vzdělávání v této oblasti. Proto je důležité nejprve zjistit stav vzdělanosti v dané problematice, které jde napříč všemi stupni školství. Teprve na základě těchto poznatků bude možné vytvořit adekvátní systém pro vzdělávání dospělých. Dalším krokem by mělo být zjištění zázemí pro občanské vzdělávání a osvětu v této problematice. Následně je třeba zjistit stav připravenosti podle pedagogů a odborníků z praxe, čemuž bude věnována praktická část této práce.

Civilní ochrana – je dle Ministerstva vnitra ČR „*souhrn činností a postupů věcně příslušných orgánů a dalších zainteresovaných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizace negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky*“ (Ministerstvo vnitra ČR, online, cit. 2022-10-31).

Bezpečnostní strategie České republiky – je základním koncepčním materiálem vydaným a aktualizovaným Ministerstvem zahraničních věcí ČR a schvalovaný Vládou ČR, který obsahuje východiska bezpečnostní politiky ČR (principy, na kterých je založena bezpečnostní politika); bezpečnostní zájmy ČR (definování strategických, životních a jiných zájmů); bezpečnostní prostředí (určení nových hrozeb a z nich plynoucích rizik); strategie prosazování bezpečnostních zájmů ČR (přístupy a nástroje k ochraně zájmů) (Kolektiv autorů pod vedením Ministerstva zahraničních věcí ČR, 2015, str. 4-10).

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030 – tento strategický materiál, který zpracovalo Ministerstvo vnitra ČR – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky, vymezuje další vývoj a zaměření, jakým způsobem bude probíhat při mimořádných událostech a krizových situacích ochrana obyvatelstva, včetně zapojení do řešení těchto událostí. Jsou zde stanoveny 3 strategické cíle, kterými jsou rozvoj podmínek ochrany obyvatelstva, podpora úkolů a opatření a zvyšování účinnosti organizace.

Koncepce vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a krizového řízení – řeší přípravu a vzdělávání zaměstnanců státní správy k získávání a prohlubování kvalifikace pro činnost profesionálních pracovníků v problematice krizového řízení a koordinace výkonu státní správy v odpovědnosti Ministerstva vnitra ve spolupráci s dalšími zainteresovanými ústředními správními úřady.

Příprava občanů k obraně státu – je koncepcí přípravy obyvatelstva k obraně státu a je součástí plánování obrany státu, kterou řídí Ministerstvo obrany. Celková příprava občanů k obraně státu je jedním z předpokladů vytvoření potřebných schopností k zajišťování obrany jednotlivců i celé společnosti.

Strategie vzdělávací politiky české republiky do roku 2030+ – jejím cílem je modernizovat vzdělávací systém České republiky v oblasti regionálního školství, zájmového a neformálního vzdělávání a celoživotního učení. Jsou zde vytyčeny dva strategické cíle, kterými jsou více se zaměřit na vzdělávání a na získávání kompetencí nezbytných pro aktivní občanský, profesní i osobní život a zkvalitnit a zpřístupnit kvalitní vzdělávání všem dětem a studentům (Fryč J., et al., 2020, s. 15-20)

Zpráva o stavu ochrany obyvatelstva v České republice 2018

Téma mimořádných událostí a krizových situací představuje v dnešní době záběr napříč nejrůznějšími odvětvími (průmysl, zemědělství, migrace, pandemie a obrana zahrnující mimo jiné i válečné konflikty).

2 PŘIPRAVENOST OBYVATELSTVA ČESKÉ REPUBLIKY K ŘEŠENÍ VYBRANÝCH TYPŮ MIMOŘÁDNÝCH UDÁLOSTÍ A KRIZOVÝCH STAVŮ Z PERSPEKTIVY OBČANSKÉHO VZDĚLÁVÁNÍ DOSPĚLÝCH

2.1 Popis aktuálního stavu vzdělanosti a připravenosti v ČR

2.1.1 Historický exkurs

Pokud se budeme zabývat aktuální situací v dané problematice v ČR, je na místě krátký historický exkurs – jako základ a výchozí platforma současného stavu. V rámci školství Československé socialistické republiky byl již od prvního stupně základních škol koncipován multifunkční předmět, který se danou problematikou zabýval. Nejprve jako nadstavba výukového procesu v rámci mimo výukových aktivit – příprava formou branných hodin a branných cvičení, kde byli žáci a studenti již odmala seznamováni s možnými riziky mimořádných událostí a krizových situací. Nejprve formou her a následně i přímým nácvikem reakcí na jednotlivé situace. Na tomto základě byla následně vyučována tzv. branná výchova, což byl předmět, který byl plnohodnotný od druhého stupně škol. Zde již bylo přímou formou probíráno množství situací, které by mohly nastat a na které by měli být obyvatelé republiky připraveni. Látka zabíhala tak daleko, že zde byl řešen i jaderný konflikt mezi tehdejšími mocnostmi.

Výhodou tohoto předmětu bylo ale i aktuální využití poznatků v praxi – tedy např. zdravotvěda, topografie aj. Forma předmětu byla velmi precizně propracována jak z hlediska obsahového, tak i z hlediska pedagogického. Bylo využito od metod monologických, dialogických, až po praktická cvičení studentů v podmínkách, které simulovaly přímou realitu.

Stejným systémem byli připravováni i dospělí lidé. Buď formou „celozávodních“ cvičení, specializovanými kurzy nebo například návaznou výukou na vysokých školách. Zde probíhaly v rámci akreditovaných programů tzv. „branné kurzy“, na kterých byli

budoucí absolventi vysokých škol připravováni na mimořádné události a krizové situace dle své odbornosti – pedagogové, lékaři, technici atp.

Dalším stupněm byla (do 90. let minulého století) povinná vojenská služba pro všechny muže a adekvátní forma kurzů pro ženy. Vojenská služba nebyla jen „výcvik v použití zbraní“, ale právě i příprava na chování ve výše popsaných situacích. Armáda byla vycvičena a připravena pomáhat také při živelních pohromách, situacích, které vyžadovaly specializovanější vybavení atp.

2.1.2 Aktuální stav

Problém současného stavu občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva ČR pro řešení mimořádných událostí a krizových situací jde ruku v ruce s imaginárním přenesením odpovědnosti z jednotlivce na skupinu, v tomto případě ještě na vyšší platformu, tedy na stát.

Po přelomu v devadesátých letech minulého století došlo mimo jiné k úpravě obsahu učebních osnov na všech stupních škol. Jedním z důsledků této změny bylo vyřazení části nebo celého obsahu branné tematiky z učebních osnov. Je sice pravda, že některé části byly nahrazeny v jiných předmětech nebo byly dokonce koncipovány předměty nové, ale komplexní výuka, která by se zabývala výhradně tematikou řešení mimořádných událostí a krizových situací již v obecném školství nebyla.

Byly sice koncipovány odborné kurzy, které částečně suplovaly jednotlivé problematiky, ale ve většině případů se jednalo o nadstavbové, dobrovolné projekty, které zajišťovaly státní i nestátní organizace.

V plné míře ale začíná převládat názor, že jednotlivec nepotřebuje být s danou problematikou seznámen, protože je tu dost „profesionálů“, kteří v případě krize nastoupí, budou vyškoleni a vycvičeni, a tím pádem budou nejen situaci řešit, ale v případě potřeby budou i organizátory a lídry pro ostatní.

Tento stav ale neodpovídá praktickým potřebám. Pokud nebude jednotlivec na řešení mimořádných událostí a krizových situací alespoň minimálně připraven, nedokáže se v případě takovéto události náležitě začlenit, byť i pod odborným vedením, do procesu

řešení situace a následného odstraňování následků. Autorka je přesvědčena, že pro danou problematiku absentuje dostatek odborné literatury, učebních textů a v neposlední řadě i připravenost pedagogů a andragogů. Proto bude na toto položen zvláštní důraz v praktické části této práce.

2.2 Popis aktuálního stavu vzdělanosti a připravenosti v Evropě

Přestože se práce primárně zabývá situací v ČR, je třeba nastínit i obecnou situaci v dané problematice v okolních státech, v Evropě. V současné době by se totiž ve většině případů nejednalo o lokální problém, ale o problém zasahující několik demograficky sousedících oblastí, kde by hranice jednotlivých států nebyly závažnou překážkou – viz povodně 2002, 2006, 2013, pandemie nemoci COVID-19 atd.

Bohužel v Evropě obecně v oblasti připravenosti obyvatelstva na řešení mimořádných událostí a krizových situací, vyjma několika málo výjimek (Švýcarsko), je v poslední době pohlíženo na daný problém podobně jako v ČR. Velký problém vidí autorka i v tom, že nejsou úplně přesně sjednoceny postupy v rámci sousedních států, potažmo Evropy. Velmi názornou ukázkou byly různé reakce jednotlivých států při pandemii nemoci COVID-19. Jednotlivci nebyli jakkoli připraveni reagovat na jednotlivá opatření, nebylo přesně dáno (v rámci nadnárodní součinnosti) jak reagovat, jednotlivá opatření se i nejenom na území států, ale i na území krajů vykládaly různě. Toto je, podle autorky, také oblast, do které by mělo být cíleno obecné vzdělávání a osvěta v dané problematice.

2.3 Připravenost speciální části obyvatelstva, IZS, armády

Jak již bylo řečeno výše, obecný převládající názor je, že by se danou problematikou měly zabývat specializované složky státu, potažmo přímo vycvičení jedinci.

Z hlediska úrovně vycvičenosti v dané oblasti příslušníků bezpečnostních sborů, integrovaného záchranného systému a ostatních složek, dle zkušeností autorky, je na tom ČR velmi dobře. Připravenost jednotlivců, ale i týmů a skupin, je na velmi vysoké odborné úrovni. Jelikož autorka bakalářské práce byla poměrně dlouhou dobu příslušníkem AČR, má mnoho osobních zkušeností s přípravou, výcvikem i praxí v dané oblasti.

Zde je ještě na místě připomenout některé skupiny obyvatelstva, které se na dané situace připravují. Jde ale bohužel většinou o přípravu, která není koncepčně propojena s ostatními skupinami, přestože je na velmi vysoké odborné úrovni. Jedná se mimo jiné o individualizované „polovojenské“ skupiny, které se snaží své členy vycvičit – většinou podle manuálů převzatých od profesionálních našich i zahraničních jednotek. Tento výcvik je často velmi precizní, ale není napojen na centrální potřeby státu např. z hlediska integrovaného záchranného systému, což je škoda.

3 KONCEPCE PŘÍPRAVY OBYVATELSTVA K OCHRANĚ A OBRANĚ ČESKÉ REPUBLIKY

3.1 Koncepce z hlediska jednotlivých rezortů

Koncepce přípravy a vzdělávání obyvatelstva k ochraně a obraně ČR z hlediska jednotlivých rezortů je velmi odlišná od koncepce práce s jednotlivými občany. Pokud se budeme zabývat rezorty bezpečnostních sborů, integrovaného záchranného systému aj., je jasné, že situace je přísně vázána zákonnou úpravou, předpisy a nařízeními jednotlivých entit. Také po stránce personálního a materiálního zabezpečení jsou na tom tyto subjekty mnohem lépe než například neziskové organizace zabývající se touto problematikou na soukromé bázi.

3.2 Koncepce z hlediska vzdělávání

Pokud vycházíme z předpokladu, že ani profesionalizací AČR neztrácí občan povinnost republiku bránit, a následně ze zákona č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky, je vlastně povinností občana se v dané oblasti vzdělávat. Je to ale, i dle zákonných opatření, činnost dobrovolná. Samozřejmě je důležité pochopit nejen aktuální potřebu znát a umět činnosti, které napomáhají k tomu, aby byl občan řádně připraven a vyškolen a mohl, pokud bude potřeba, jednat v souladu s povinnostmi, které mu zákon ukládá. Neméně důležitým, z pohledu autorky, je i určitá morální povinnost občana chovat se tak, aby svým dílem mohl následně přispět k řešení vzniklých mimořádných událostí a krizových situací.

Zde by se měla v první řadě projevit motivace k tomu, aby se jednotlivec o problematiku nejprve zajímal a následně i aktivně vyhledával možnosti sebezdokonalování. Ať jde již o motivující faktor na úrovni morálních kvalit jednotlivce nebo i na úrovni některých výhod po absolvování kurzů a školení (možnost udělení certifikátů atp.).

Za druhé je ale třeba, aby měl občan povědomí o možnostech nejen vzdělávání v dané oblasti, ale i o konkrétním dopadu do jeho osobního nebo profesního života. Ze zkušenosti víme, že pokud „branci“ v době totalitního režimu absolvovali některé kurzy

a školení, měli následně větší možnosti uplatnění na trhu práce. Taktéž např. absolvování zdravotnického výcviku velmi kladně ovlivní i v současné době přístup k jedinci s takovou dovedností. Jak již bylo popsáno výše, jedná se ale primárně o dobrovolnou činnost, tedy zájmovou činnost ve volném čase, která může někdy i odčerpávat osobní finanční prostředky. Proto je důležité se zamyslet nad současnou koncepcí i z tohoto hlediska. V praktické části se práce bude zabývat nejen touto problematikou, ale například i materiálním zajištěním a zabezpečením, didaktickými prostředky a odbornou literaturou. I v tomto vidí autorka práce velké rezervy.

3.3 Porovnání rozdílů

Nejzávažnější rozdíly mezi těmito dvěma skupinami vidí autorka práce ve dvou rovinách. První rovina je přístup jednotlivců k danému problému. Pokud je člověk příslušníkem bezpečnostního sboru, IZS atd. je jeho povinností se v dané oblasti vzdělávat. Není zde tedy princip dobrovolnosti. Ale v profesi toto nemusí být hlavní náplní práce, takže informace a vzdělávání mohou být jen na jakémsi „druhém“ místě. Na druhou stranu je to i součástí práce, za kterou je dotyčný jedinec finančně ohodnocen. Naproti tomu „dobrovolník“ může mít o danou problematiku enormní zájem, protože ho problém baví, má k němu blízko.

Druhou rovinou, a nepoměrně důležitou, je i rovina zabezpečení. Pro profesionály je toto naprostá samozřejmost – možnosti akreditovaných kurzů, odborná literatura a vyškolení specialisté – andragogové/pedagogové. V dobrovolnické rovině již toto nemusí být pravidlem, je možné potkat i nekvalifikované lektory, literatura nemusí být dostupná.

S tímto problémem bude autorka pracovat v praktické části práce, kdy jedním z témat šetření bude právě dostupnost literatury, odbornost lektorů a kvalifikovanost andragogů/pedagogů.

4 Vliv médií na vnímání dané problematiky

4.1 Obecný vliv médií

V dnešní době, která je charakterizována primárně relevantností, dosahem a cílením informace na předem deklarovanou skupinu respondentů, je třeba brát vliv médií jako velmi podstatnou část informací o výše zmiňovaném tématu. Jelikož se již nejedná jen o tiskoviny, rozhlas a televizi, ale o mnohem cílenější média jako je internet, AI (umělá inteligence) atp., je třeba tento „digitální prostor“ postihnout i jako velmi významnou oblast informací o dané problematice. Média se v tomto prostoru mohou stát velmi důležitým faktorem jak i hlediska informací a popisu událostí, tak i z hlediska přímého „návodu“ k sofistikovaným činnostem v souvislosti se stavem, který je výše popisován jako mimořádná událost a krizová situace.

4.2 Aktuální vliv médií

Ze zákona č. 240/2000 Sb., zákon o krizovém řízení, vyplývá z §30 o využití hromadných sdělovacích prostředků mimo jiné: *„Provozovatel televizního nebo rozhlasového vysílání, je povinen bez náhrady nákladů na základě žádosti orgánů krizového řízení neprodleně a bez úpravy obsahu a smyslu uveřejnit informace o vyhlášení krizových stavů a nařízených krizových opatřeních při krizových stavech.“* (online, cit. 2022-10-31). Zde je jasně vidět primární zapojení médií, jako zdroje a nositele informace. Je tedy jasné, že při kritické události fungují média jako jeden z prvotních přenašečů informací, ale v následném kroku i jako algoritmický ukazatel, jak by na danou událost měl reagovat občan.

Pro účely této bakalářské práce je ale třeba primárně vyzdvihnout druhou oblast vlivu médií, tedy oblast osvěty.

Nástupem pokročilých digitálních technologií jako je internet se otevřel velký prostor pro nejrůznější mediální technologie, které umožňují takřka v reálném čase šířit nejrůznější informace v podobě běžného textu, fotografií, nebo videí na takřka libovolné místo na zeměkouli (v této práci neřešíme technické možnosti a dostupnost digitálních

služeb). Vznik sociálních sítí posunul možnosti šíření informací a jejich vzájemné sdílení na dříve nevídané možnosti. Lze tedy konstatovat, že novodobá média mají takřka neomezené možnosti pro šíření osvěty pro širokou veřejnost.

V současné době je koncipováno několik projektů, které využívají tyto možnosti pro masovou osvětu a občanské vzdělávání. Nicméně v oblasti vzdělávání a osvěty tématem zaměřeným na řešení mimořádných událostí a krizových situací je v ČR projekt POKOS provozovaný na webových stránkách Armády České republiky. Nicméně o projektu POKOS se v současné době nedá říct, že by představoval účinný nástroj pro vzdělávání a osvětu obyvatelstva České republiky. POKOS nyní představuje výrazného pomocníka pro přípravu učitelů základních a středních škol, aby tito mohli získané poznatky přenést do učebních osnov svých škol.

POKOS je primárně určen pro přípravu občanů k obraně státu (POKOS) a je nedílnou součástí plánování obrany státu. Zákonná povinnost občanů bránit svou vlast nezanikla ani s profesionalizací AČR. Systematická a diferencovaná příprava občanů k obraně státu je jedním z předpokladů vytvoření potřebných schopností k zajišťování obrany jednotlivců i celé společnosti. V současném právním řádu je příprava občanů k obraně státu řešena zákonem č. 222/1999 Sb., o zajišťování obrany ČR, ve znění pozdějších předpisů. Podle § 52 tohoto zákona je příprava občanů k obraně státu dobrovolná a má charakter vzdělávání, není-li zákonem nebo jiným právním předpisem stanoveno jinak. Provádění přípravy občanů k obraně státu řídí Ministerstvo obrany, na přípravě občanů k obraně státu se mohou podílet i spolky (dříve občanská sdružení), církve, náboženské společnosti a další právnické osoby v součinnosti s příslušnými krajskými a obecními úřady. Na stránkách POKOSu je uvedena následující informace, která vypovídá o současném stavu POKOSu: *„Prostřednictvím těchto stránek bude veřejnost informována o problematice přípravy občanů k obraně státu. Na stránkách budou vybraným cílovým skupinám kromě aktuálních informací k dispozici nezbytné učební materiály a jiné důležité dokumenty.“* (online, cit. 2022-10-31).

V dalších médiích, a to především ve vysílání veřejnoprávní televize, se můžeme setkat s využitím tohoto média pro šíření osvěty sdružením BESIP (BESIP je oddělení Ministerstva dopravy ČR koordinující činnosti v oblasti bezpečnosti na pozemních komunikacích a působení na lidského činitele. Svou činnost zaměřuje na celostátní

kampaně, dopravní výchovu a rozšiřování informací o osvědčených postupech). Aktivně působí pro šíření osvěty také Ministerstvo vnitra ČR, které využívá televizního vysílání a šíření video spotů na sociálních sítích za účelem osvěty občanů, a to například s cílem upozornit na nekalé praktiky útočníků, kteří cílí na osobní bankovní účty obyvatel České republiky. Poslední takováto kampaň nese označení „#NePINdej!“.

Z výše uvedeného je patrné, že problematika vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací je omezená pouze pro úzký okruh lidí. Většina potřebných informací nejsou v ucelené formě. Dále je problémem zpracování informací v co možná nejjednodušší formě, která je dostupná široké veřejnosti tak, aby se základní informace této problematiky stali rutinní vědomostí velké části dospělé populace.

4.3 Pravdivost a dezinformace

V této části je třeba nastínit ještě jeden, velmi závažný, problém. Jde o pravdivost předávané informace. V poslední době je zaznamenáno šíření zpráv, zvláště pomocí internetových zpráv, hromadných nebo řetězových emailů, které mají zavádějící obsah. Tento prvek můžeme zaznamenat např. při šíření nepravdivých informací o COVID, válečné situaci na Ukrajině atd. Informace může být jen zavádějící tím, že autor nemá přesné údaje, nebo se může jednat o tzv. HOAX – tedy záměr. *„Hoax je záměrně vytvořený podvod, vydávající se za pravdu. V širším významu může znamenat i falešnou zprávu, mystifikaci, poplašnou zprávu, ale i žert. Využití hoax lze ale i v propagandě.“* (Hoax, online, cit. 2022-10-31). Problémem šíření těchto zpráv není jen jejich obsah, ale i následný přístup populace k ostatním, byť pravdivým, zprávám.

Je tedy potřeba velmi důsledně zpracovávat, prověřovat a ověřovat informace, které se dostanou k obecné populaci z oficiálních zdrojů, které mohou napomoci právě při osvětě a občanském vzdělávání v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.

PRAKTICKÁ ČÁST

Cílem praktické části této bakalářské práce je zhodnocení stavu občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva ČR pro řešení mimořádných událostí a krizových situací. Jelikož je to téma velmi specifické jak z hlediska andragogického, tak i obsahového, je třeba tomuto přizpůsobit i charakter získávání relevantních poznatků. Kvantitativní výzkum, kdy je sice porovnáváno množství dat, ale tato data nemusí přímo vypovídat o dané problematice, není v prvotní struktuře relevantní.

Je totiž velmi potřebné zjistit aktuální stav na základě poznatků od jedinců, kteří se danou problematikou zabývají, profesně i např. jako pedagogové. Dalšími respondenty jsou absolventi, studijních oborů, kteří problematiku přímo studovali, kteří ji měli jako náplň studijních plánů a učebních osnov.

Je nasnadě, že v této chvíli je potřeba použít některou z metod kvalitativního výzkumu, kdy se doopravdy rozkryje problém nejen na bázi obsahové, ale i z pozice andragogiky – tedy pedagogického působení na dospělé.

5 KVALITATIVNÍ VÝZKUM A JEHO CHARAKTERISTIKA

5.1 Použitá metoda

Kvalitativní výzkum, jako všechny ostatní, zahrnuje a využívá množství metodologií, která mají ale podobná východiska a postupy. Pro praktickou část této bakalářské práce je nejvhodnější ta metoda, která má popisný, příp. vysvětlující charakter (Knechtová, Z., et al. online, 2022-10-31).

5.1.1 Kvalitativní výzkum

Kvalitativní výzkum prezentuje výsledky zjištění ve slovní podobě na rozdíl od kvantitativního výzkumu. V kvalitativním výzkumu se výzkumník snaží o proniknutí do situace, snaží se vybírat zkoumané osoby tím způsobem, aby co nejlépe reprezentovaly určitou skupinu populace. Kvalitativní výzkum je tedy takový výzkum, který neužívá statistických metod a technik. V tomto pojetí je v protikladu k výzkumu kvantitativnímu (Gavora, 2000, s. 31-34).

5.1.2 Charakteristika

Kvalitativní přístup je proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka je za pomoci celé řady postupů a metod rozkrýt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu. (Švaříček, Šed'ová, 2007, s. 17)

Další charakteristikou kvalitativního výzkumu je jeho cykličnost. Není úplně přesně stanoven začátek a konec, ale jednotlivé fáze se mohou opakovat, upřesňovat, případně modifikovat.

5.1.3 Řízené rozhovory s vybranými odborníky

Mezi velmi obtížné, ale i velmi vypovídající metodu získávání kvalitativních dat patří rozhovor – interview. Vyžaduje ale od zadavatele poměrně obsáhlou znalost tématu. Zde autorka využije své znalosti z období působení v AČR, protože v gesci její působnosti se mimo jiné touto problematikou zabývala. Jelikož je určitý problém s volným časem

dotazovaných subjektů, v bakalářské práci autorka použije strukturovaný rozhovor, kdy budou předem jasně formulovány otevřené otázky, otázky budou pokládány na dálku a zkoumaný objekt bude mít možnost odpovídat buď přes záznamové zařízení, nebo písemně (Knechtová, Z. et al., online, 2022-10-31).

5.2 Metodologie použité metody

Jak již bylo naznačeno výše, pro danou problematiku z hlediska získání relevantních informací, existuje malé procento jedinců, kteří se danou problematikou profesně zabývají. Je tedy velmi obtížné se s těmito jedinci setkat a mít možnost využít jejich čas k zpracování informací pro bakalářskou práci. Autorka tedy navrhla okruh otázek, které vybraným jedincům zprostředkuje a jejich odpovědi – na záznamových médiích, psaných odpovědi atd. – následně přepíše a vyhodnotí. V této fázi je důležité nejen zjistit informace přímo o tématu, tedy o jejich názoru na občanské vzdělávání a osvětu v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací, ale např. i o zázemí – studijní texty, učebnice, metodické listy a manuály využitelné při vzdělávání.

5.2.1 Otázky

V této části šetření autorka vyprofilovala následující otázky. Jak již bylo řečeno výše, zaměřené nejen na výuku, ale i zázemím dané problematiky. Z hlediska GDPR není možné uvést přímou identifikaci respondentů, proto jsou charakterizováni jen podle jejich zařazení, příp. vztahem k danému tématu. Vybraní odborníci zastávají profilová místa v dané oblasti jak z hlediska přímé práce se subjekty, tak i z hlediska rozvoje a koncepce vzdělávání v dané oblasti.

5.2.2 Struktura a popis otázek

Soubor otázek postihuje průřezem celou problematiku. Od začlenění jedince do procesu řešení mimořádných událostí a krizových situací, přes jeho názory na současný stav v dané problematice, až po celkovou vybavenost na přímé vzdělávání. V otázkách je začleněno i zjišťování, zda si subjekt dovede představit kontinuitu vzdělávání v dané oblasti třeba již od základního stupně.

Následné otázky autorka rozdělila do několika skupin:

1. Identifikační – tedy otázky, po jejich zodpovězení zkoumaným subjektem je jasná relevantnost jeho odpovědi v následných výzkumných otázkách.
 - a. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?
 - b. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

2. Výzkumné – rozděleny dle výzkumných záměrů tak, aby zcela jasně verifikovaly, příp. ne, vytvořené hypotézy.
 - a. Považujete rozvoj pedagogů v této oblasti za dostačující?
 - b. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové nebo odborníci z praxe a proč?
 - c. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní médium pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?
 - d. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?
 - e. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

3. Doplnující otázky, které dokreslují rámec zkoumané oblasti.
 - a. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?
 - b. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)
 - c. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

5.2.3 Systém distribuce otázek

S vybranými jedinci si autorka zkusí domluvit čas schůzky pro zodpovězení navržených otázek. Ale, jak již bylo popsáno dříve, někteří odborníci jsou natolik vytížení, že jim budou otázky zaslány mailovou poštou a jejich odpovědi buď zaznamenány na záznamová média nebo budou otázky zodpovězeny písemně.

5.2.4 Metoda zpracování otázek

Veškeré odpovědi budou převedeny do písemné podoby, porovnány s výzkumnými předpoklady autorky a následně porovnány mezi sebou. Odpovědi budou vyhodnoceny a bude z nich vytvořen konkrétní předpoklad o systému vzdělávání, zabezpečení, ale i odborné gesce pedagogů/andragogů. Následně z daného vzorku může být vytvořen návrh širšího konceptu vzdělávání v dané problematice.

5.3 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je, obecně, určitá množina jedinců, kteří jsou definováni předem danými parametry. Pro téma šetření v této bakalářské práci je soubor předem daný, nejedná se tedy o náhodný výběr. Proto i výstupem budou výsledky této konkrétní skupiny, které se ovšem následně dají zobecnit právě na základě konkrétních faktů.

5.3.1 Charakteristika

Pro šetření této bakalářské práce budou osloveni pedagogové Policejní akademie České republiky v Praze, kteří danou problematiku vyučují, dále odborníci z praxe, kteří se přímo zabývají danou problematikou nebo ji i vyučují, odborníci na danou problematiku z příslušníků Ministerstva vnitra České republiky a Armády České republiky, absolventi souvisejících studijních programů.

5.3.2 Konkrétní zaměření

Výsledky budou vyhodnoceny z dat popsaného výzkumného souboru.

5.3.3 Zobecnění na širší vzorek

Na základě konkrétních výsledků, obecných možností a aktuální reality budou výsledky zobecněny. Následně bude vyprofilováno několik doporučení, které budou předloženy jako jeden z výstupů bakalářské práce.

6 VÝZKUMNÝ ZÁMĚR A VYTVOŘENÍ HYPOTÉZ

Výzkumným záměrem předložené bakalářské práce je postihnout problematiku občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva ČR pro řešení mimořádných událostí a krizových situací. Autorka rozdělila otázky do několika skupin, jak již bylo popsáno výše.

Z hlediska přímého výzkumu autorka koncipovala několik výzkumných záměrů a na základě jejich rozboru následně vytkla jednotlivé hypotézy, které budou/nebudou verifikovány na základě odpovědí respondentů.

6.1 Výzkumný záměr 1

Výzkumný záměr č.1 se bude zabývat pedagogickou/andragogickou situací v dané oblasti, připraveností pedagogů/andragogů na výuku jak při přímé výuce – školy všeho stupně, tak i různé druhy kurzů a školení. Doplnkem je zde i názor na výuku dané problematiky odborníky z praxe, tedy ne přímo renomovanými pedagogy/andragogy.

Vytyčení hypotézy č.1:

H1: V České republice je rozvoj pedagogů/andragogů a odborníků z praxe v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací na odpovídající úrovni.

6.2 Výzkumný záměr 2

V dané oblasti spolupracují média v poměrně značné míře na informovanosti a následného vzdělávání obyvatelstva. Nejedná se ale jen o médium veřejnoprávní, ale do této mediální skupiny, převážně v posledních letech, můžeme zařadit i média soukromá a individuální. Ve výzkumné části se proto budeme zabývat výhradně veřejnoprávními médii (Český rozhlas, Česká televize, Česká tisková kancelář)

Vytyčení hypotézy č.2:

H2: Veřejnoprávní médium přináší v dostatečné míře relevantní vzdělávací informace v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.

6.3 Výzkumný záměr 3

Pokud je třeba vzdělávat obyvatelstvo v dané problematice, je také velmi důležité mít dostatečné a odpovídající prostředky. Personálním zabezpečením, tedy pedagogy, andragogy a odborníky z praxe se zabýval Výzkumný záměr č.1. Zde je třeba zachytit i další prostředky, tedy literaturu a další materiály.

Vytyčení hypotézy č.3:

H: V České republice je dostatek materiálů a literatury pro vzdělávání v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací na odpovídající úrovni.

6.4 Výzkumný záměr 4

Zde nastává shrnutí předchozích poznatků jednotlivých respondentů, kteří mají dostatečný globální přehled o tématu. Tuto otázku by autorka viděla jako klíčovou pro následné shrnutí a zobecnění pro další využití.

Vytyčení hypotézy č.4:

H4: Reálná akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí je na dobré úrovni, obyvatelé jsou v tomto směru připraveni.

7 ŘÍZENÉ ROZHOVORY

Jelikož jsou řízené rozhovory nedílnou součástí bakalářské práce a naprosto relevantně podtrhují její smysl, byly jejich přepisy zahrnuty do celku. Odpovědi respondentů z praxe naprosto jednoznačně vykreslují danou situaci. Na základě těchto odpovědí by následně mohl být koncipován vědecký výzkum v dané oblasti. Přepisy jsou zde uvedeny bez úprav.

Jelikož zákaz identifikace jednotlivce (dle GDPR) neumožňuje přímou vazbu na respondenta, je tato identifikace provedena jen obecně.

7.1 PŘEPIS JEDNOTLIVÝCH ROZHOVORŮ

Identifikace respondenta (dle GDPR): profesionální hasič

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

Danou problematikou se zabývám již sedmnáct let. Začátku jsem byl v AČR na velitelské a štábní pozici a po odchodu z AČR se tomuto tématu věnuji v HZS ČR.

U HZS jsem již jedenáct let.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

V rámci profese připravuji své kolegy a seznamuji je s novinkami v této oblasti. Toto téma je zahrnuto i do oblasti přípravy nových kolegů v rámci vzdělávacího procesu při vstupu do služebního poměru v HZS ČR.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Tato problematika je velmi důležitá a je nedílnou součástí i dalšího vzdělávání a profesního růstu. Je nezbytné tuto oblast chápat komplexně a seznamovat se s novými poznatky během celého profesního života.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Nelze vyslovit jednoznačný názor. Je to pedagog od pedagoga. Někteří tuto oblast přehlížejí, jiní naopak chápou v celé její komplexnosti a v souvislostech.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Zcela jistě obojí. Vyškolení pedagogové nebo odborníci z praxe mohou poskytnout svůj úhel pohledu. Posluchač si tak může vytvořit vlastní obraz difference mezi teorií a praxí. Nebývá často 100% souhra mezi těmito dvěma světy, i když ani jeden není zcela mylný.

6. Myslíte si, že by mělo veřejnoprávní médium pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Veřejnoprávní médium by mohlo provádět osvětu, ale musí ji přizpůsobit širším masám posluchačů. Odborně prezentovanou problematiku pro odbornou veřejnost a osoby, které se v oblasti vyznají si po pravdě neumím dost dobře představit. Takže ano, jen zvolit vhodnou formu.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Jednoznačně lze doporučit jakoukoliv formu dalšího vzdělávání. Mělo by se však zaměřit na konkrétní situační stavy jednotlivých krajů. Každý kraj má svá specifika a zde bych viděl potenciál pro seminář pořádaný například orgány krizového řízení krajů.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

V posledních pěti letech hodně přibýlo studijních materiálů a nově otevřených studijních problémů na vysokých školách, které se problematikou zabývají. Situace z pohledu přístupu k informacím je výrazně lepší, i když je stále co tvořit a při hlubším studiu problematiky narážíme na další možnosti, které by bylo vhodné zpracovat.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Nejsem příznivcem radikálních změn. Zcela by postačovalo pevně uchopit současný stav a ten obohatit o poslední poznatky a praktické zkušenosti.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Odpověď není jednoduchá a nelze vyslovit jednoznačný verdikt. S ohledem na současnou situaci ve světě, je povědomí a akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí na vyšší úrovni, než tomu bývalo v minulosti.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Bývalý voják

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

Oblast řešení krizových situací (KS) vojenského a nevojenského charakteru na úrovni Generálního štábu Armády české republiky (GŠ AČR), koordinátor k přípravě na řešení nevojenských KS s Ministerstvem vnitra ČR a podřízenými složkami jako je Generální ředitelství HZS ČR a Policejní prezidium PČR, příprava a účast na cvičeních k řešení KS v letech 2006 – 2013.

Součinnost se složkami IZS z pozice ředitele Krajského vojenského velitelství hl. m. Praha (KVV HMP), člen Bezpečnostní rady a Krizového štábu hl.m. Praha, odpovědnost za přípravu a provádění školení učitelů základních škol a středních škol v oblasti přípravy občanů k obraně státu (POKOS) v letech 2016 – 2022.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Krajské vojenské velitelství je koordinátorem provádění POKOS na území hlavního města Praha. Z pozice ředitele jsem přímo koordinoval veškeré činnosti vycházející z Koncepce POKOS. V rámci školení učitelů základních a středních škol jsem seznamoval učitele s posláním a hlavními úkoly KVV HMP směrem do AČR, ale i s úkoly se složkami IZS, místní správou a samosprávou. Další oblastí prezentací byly informace o AČR. Školení vedoucích krizových oddělení městských částí hlavního města Prahy v oblasti vyžadování sil a prostředků AČR v souladu se zákony 219/1999 Sb, o ozbrojených silách a č. 239/2000 Sb., o IZS.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

V době změny bezpečnostní situace v krizových oblastech jako je např. Ukrajina, nebo zemí Blízkého východu, nárůstů hrozeb teroristických útoků, možnosti průmyslových katastrof, je oblast vzdělávání obyvatelstva důležitá. Připravenost obyvatelstva čelit následkům těchto hrozeb je nezbytná a vychází z krizových zákonů ČR a mezinárodních dohod. Vzdělávat obyvatele je nutné již od základních škol přes střední školy až po vysoké školy. Dalším vhodným způsobem vzdělávání občanů jsou předurčené krizové orgány místní správy a samosprávy, a to v součinnosti se složkami IZS.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Z mého pohledu není jednoduché najít dostatečný prostor pro výuku žáků, nebo studentů středních škol, nebo vysokých škol. Důležitým prvkem nastavení a začlenění vzdělávání je ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a pak samotní ředitelé škol, kteří mají někdy vlastní priority školy. V neposlední řadě je také zájem pedagogů o další doplňkové vzdělávání. Právě školení POKOS tyto informace k dalšímu vzdělávání přináší a usměrňuje pedagogy na vhodný zdroj informací.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Prioritně by měli vyučovat tuto problematiku proškolení pedagogové, ale mnohokrát se osvědčilo výuku kombinovat právě s odborníky z praxe, protože to přináší jiný pohled na řešení konkrétních krizových situací, které ne vždy jdou řešit podle určité šablony právě tyto zkušenosti vedou třeba i ke změně platných zákonů. Další cestou je získávat zkušené pracovníky z oblasti krizového řízení na všech úrovních a nabídnout jim novou kariéru ve školství.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Určitě ano, je dostatek nástrojů, jak to provádět. Hlavním přispívatelem by mělo být Ministerstvo vnitra ČR, které prioritně zodpovídá za vnitřní bezpečnost ČR a to velkou mírou vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva, ale i připravenosti čelit následkům krizových situací nevojenského charakteru. K tomu koordinuje činnost složek IZS. Dalším přispívatelem by mohly být orgány krizového řízení místní správy a samosprávy. Například v Praze je vhodným nástrojem informovanosti bezpečnostní portál Magistrátu hl.m. Prahy ([Domů | Bezpečnostní portál Magistrátu hl. m. Prahy | praha.eu](#)).

Další možností je publikovat reportáže z cvičení orgánů krizového řízení, např. z cvičení typu ZÓNA (námět je činnost při řešení krizové situace spojené s únikem radiace jaderných elektráren Dukovany, nebo Temelín.

Očekávanou změnou zákona 222/1999 Sb., o zajišťování obrany České republiky bude v popředí také příprava občanů prostřednictvím branných spolků. I tady bude prostor pro pravidelné informace z činnosti těchto spolků.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Doplňující formou vzdělávání pedagogů, žáků a studentů škol jsou například besedy s válečnými veterány, které jsou uzpůsobeny k věku žáků. Pro nižší ročníky plně postačuje seznámení se se zemí, kde válečný veterán působil a poskytnutí základních informací, včetně doplnění fotografiemi z oblasti. Pro vyšší ročníky rozšířit zaměření i na příčiny vzniku konfliktu s dosahem na změnu situace v regionu, nebo ve světě.

Specifickou částí je provádění tzv. branných soutěží, ve spolupráci KVV a pedagogického sboru školy, kde je možné žáky a studenty předvést nejenom fyzickou připravenost, ale i schopnosti střelby se vzduchových zbraní, poskytnutí první pomoci, provádět orientaci v terénu a předvést teoretickou znalost z oblasti POKOS, NATO a EU.

Samozřejmě nelze opominout školení pedagogů v rámci projektu POKOS.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Oblast školení obyvatelstva je nesmírně rozsáhlá. V internetovém prostředí lze najít dostatek literatury, ale je nutné tomu věnovat dlouhou dobu. Z mého pohledu jsou vhodné vytvořené portály, jako má např. Praha, kde jsou stěžejní oblasti ochrany obyvatelstva na jednom místě i s odkazy na příslušnou legislativu. Dalším příkladem jsou stránky ministerstva vnitra, kde lze dohledat plno důležitých informací. Např. odkaz [Dokumentace IZS - Hasičský záchranný sbor České republiky \(hzscr.cz\)](https://www.hzscr.cz/).

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

V poslední období byl zaznamenán nárůst zájmu pedagogů základních, středních, ale i vysokých škol o školení POKOS. Je to nejenom uvědomění si změny bezpečnostní situace ve světě, ale i zvýšení nutnosti získat dostatek informací pro výuku na školách. V roce 2022 se osvědčilo provádět školení učitelů POKOS v prostorách vojenských útvarů, kde proběhlo nejenom samotné školení, ale bylo prezentováno poslaní a hlavní úkoly útvaru, včetně ukázky prostorů a vojenské techniky. Zároveň byla dána možnost školeným učitelům navázat kontakt

s útvarem a domluvit ukázky činnosti útvaru ve školách, nebo se se školami zúčastnit např. otevřených dní daného útvaru.

Byl zaznamenán i nárůst počtu učitelů, kteří dobrovolně převzali brannou povinnost a jsou vojáky Aktivních záloh, a to se samozřejmě promítá i do obsahu výuky u žáků a studentů. Je to další možnost vzdělávání.

Zvýšeným zájmem škol o problematiku ochrany obyvatelstva, ale i o obranu státu se zlepšila spolupráce mezi školami a útvary AČR. Pořádají se různé besedy a ukázky vojenské techniky a výcviku.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Postoj obyvatelstva k získávání informací a připravenosti řídit se pokyny předurčených orgánů krizového řízení se mění. Je to i na základě teroristických útoků ve světě (např. útok na dvojčata v USA, v dopravních prostředcích v Londýně, nebo v Bruselu, výbuch nálože ve vlaku ve Španělsku), ale i následků přírodních katastrof, jako byly povodně v ČR v roce 2002, nebo 2013.

Jak bude obyvatelstvo připravené čelit krizovým situacím závisí na připravenosti státu, připravenosti pověřených orgánů krizového řízení a zpracování potřebné dokumentace, která vychází z reálných potřeb a zkušeností. Dalším důležitým prvkem je informovat veřejnost, jak postupovat při vzniku krizové situace, a to prostřednictvím vhodných sdělovacích prostředků a informačních nástrojů.

Jedna zkušenost ze zahraničí, kdy byl můj známý na návštěvě v Kanadě (v době po teroristickém útoku v USA na dvojčata), kdy na koupališti z reproduktoru zazněl pokyn k shromáždění návštěvníků koupaliště ve stanoveném prostoru. K jeho údivu všichni bez jediného dotazu splnili tento pokyn. Následně bylo upřesněno, že se jednalo o nácvik poplachu. Lze si jenom domyslet, jak by na tento pokyn na koupališti v ČR reagovali naši občané.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Bývalý pedagog krizového řízení

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

Uvedenou problematikou se zabývám od roku 2002 na profesionální úrovni. Patřím do skupiny odborníků, kteří od roku 2002 připravovali a organizovali první vysokoškolský obor zabývající se řešením krizových situací a mimořádných událostí, který byl akreditován na PA ČR v Praze. První vlašťovkou byly kurzy VŠE (vysoká škola ekonomická) Praha pro SSHR (správa státních hmotných rezerv), pak první vysokoškolský nejdříve bakalářský studijní obor “Krizový management ve státní správě a územní samosprávě“ na jehož koncepci, zpracování a předložení k akreditaci jsem se na Policejní akademii osobně podílel a pak jsem i některé předměty začal učit. Po PA ČR, následovaly fakulta chemická VUT v Brně, VŠE Praha, Matematický institut Slezské Univerzity V Opavě, FBI (fakulta bezpečnostního inženýrství) VŠB-TU (vysoké školy báňské – technická univerzita) v Ostravě, FSZ (fakulta sociálně zdravotní) Jihočeské Univerzity Č. Budějovice a nová fakulta Logistiky a krizového řízení UTB Zlín v Uherském Hradišti.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Podílel jsem se na přípravách a provádění odborných kurzů a školení pro odborníky veřejné správy JM kraje, školil jsem ředitele nemocnic a sociálních a zdravotních zařízení kraje Vysočina a dále starosty obcí např. v kurzech Ředitelství vnitřní správy MV ČR pro starosty obcí nebo v kurzech pro krizové specialisty vybraných obcí Zlínského kraje. Spolu se skupinou akademických pracovníků a vybraných studentů FLKŘ v Uherském Hradišti jsem se podílel na školení obyvatel vybraných obcí Zlínského kraje. Velmi blízce jsem spolupracoval s Výzkumným ústavem GŘ HZS ČR v Lázních Bohdaneč, který je jedním z tvůrců a koordinátorů školení odborníků krizového řízení obcí ale i běžného obyvatelstva.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Tato problematika je velmi významná a její začlenění do výuky na ZŠ a SŠ bylo velkým krokem ke zlepšení obecné připravenosti obyvatelstva, například při velkých povodních po roce 2002, protože děti dokázali být příkladem rodičům,

jak reagovat na tyto události, protože škola jim poskytla základní informace. Ale tento problém je stále řešen jen jako okrajový a je rozdělen do vybraných předmětů, ale není samostatným plně hodnotným vzdělávacím předmětem.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Připravenost pedagogů je i nadále poměrně nízká, není dostatek učitelů, kteří by byly vyškolení v této oblasti a většinou se spoléháme, že dostatek informací si najdou sami na internetu, ale chybí tady znalost použití potřebných znalostí v praxi.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Zkušenosti z různých kurzů a školení, které jsou publikovány na různých odborných konferencích a workshopech v ČR i v sousedních zemích např. Slovensku ukazují, že se podceňuje nutnost mít v této oblasti proškolené nebo specializované odborníky. Objevily se různé skupiny solidních i méně solidních školitelů, kteří tyto pedagogy a odborníky z ve vzdělávání dospělých za příslušné tučné školné nahrazují ale ti ve většině případů nejsou dostatečně erudováni jak z oblasti pedagogiky, andragogiky a didaktiky ani z hlediska odbornosti. U odborníků z praxe chybí dostatečné znalosti z oblasti vzdělávání dospělých, a ne každý z nich dovede zejména starším dospělým lidem předat své zkušenosti a naučit je potřebné postupy.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Veřejnoprávní media by se měla více zabývat vzděláváním dospělých v této oblasti, ale zatím to zůstává pouze u proklamací a v tom, že všechna tato media budou v případě mimořádné události nebo krizové situace poskytovat potřebné informace, ale to už je pozdě. V roce 2013 přijala vláda ČR na základě průzkumu o nedostatečné připravenosti obyvatelstva ČR na MU a KS program o přípravě obyvatelstva na řešení krizových situací do roku 2020 s výhledem do roku 2025, ale tem postupně utichl a byl řešen jen tím, že příslušná ředitelství HZS ČR a ZS HZS ČR na svých webových stránkách zveřejňují, jak mají občané v případě nějaké MU postupovat. Spoléhají se na to, že všichni mají PC, internet a ovládají

práci s PC, anebo mají chytré telefony a vše si najdou sami. Chybí tam kontakt s lidmi, jak s odborníky, tak s občany.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Takové vzdělávací video sekvence, které by bylo možno i několikrát za sebou opakovat jak v PC nebo v chytrém mobilu, aby si mohli lidé dostatečně krát sekvenci zopakovat a zapamatovat a aby měla každá ta sekvence část pro dotazy a odpovědi, aby se mohly případné problémy vysvětlit. Ty pořady by nahrazovaly to nejdůležitější, tj. osobní styk lektora, učitele s posluchači, žáky, školenými lidmi.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Myslím si, že je dostatek odborníků, kteří by mohli, pokud to bude společnost vyžadovat tyto materiály nejen zpracovat ale i inovovat a v dostatečném množství postoupit pro potřeby vzdělávání. Ale to musí být v zájmu vlády a musí se na to vyčlenit potřebné finanční zabezpečení, protože bez něho se nic nezpracuje ani nevytiskne.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Myslím si, že by se měly minimálně „oprášit“ a realizovat všechny závěry a nařízení vlády ČR k přípravě obyvatelstva na řešení MU a KS a pak by bylo možné realizovat jejich inovaci a aktualizaci podle posledních znalostí i potřeb státu. Muselo by se to realizovat v praxi, a nejen na papíru či na webových stránkách.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Lidé přistupují k řešení MU každý podle svých znalostí a praktických zkušeností a postupně si dokážou pomoc navzájem. Existují i skupiny obyvatelstva, které se jako svou zálibou připravují na řešení těchto událostí. Existuje ale pořád velká skupina obyvatelstva, která se spoléhá na to, že se v případě potřeby o ně nějak postará stát, že pošle hasiče, vojáky, dobrovolníky a že jim pomohou z nouze. Tuto skupinu je třeba připravovat tak aby i ona byla schopna se nějakým

způsobem postarat o sebe, než přijde odborná pomoc a naučit je, že nemohou jen sedět a čekat na spasení.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Současný pedagog Katedry krizového řízení

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

Problematiku ochrany obyvatelstva, krizového řízení, integrovaného záchranného systému apod. učím od roku 2006, kdy jsem začala působit na Policejní akademii České republiky v Praze jako akademický pracovník. Od roku 2021 pak také jako lektorka Central European Management Institutu.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Já osobně dobré, protože vzdělávám studenty, kteří si tuto problematiku vybrali pro své další profesní zaměření a profilování, případně již v profesi, kde tuto problematiku využijí, pracují.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Vzhledem ke skutečnosti, že počet mimořádných událostí způsobených přírodními vlivy, ale i těch způsobených člověkem, v posledních letech spíše narůstá, vnímám připravenost na řešení mimořádných událostí jako klíčovou, a to nejen na straně zúčastněných složek a orgánů, ale i společnosti jako takové. Proto je nutné akcentovat vzrůstající význam této problematiky i v rámci standardního vzdělávacího procesu.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Asi spíše nepovažuji.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Pedagogové, kteří vyučují tuto problematiku, by měli mít, dle mého názoru, za sebou minimálně nějaký kurz, nikoli pouze k dispozici materiály. V praxi to však naráží na řadu systémových problémů. Odborníci z praxe se na výuce této problematiky také částečně podílejí (v rámci preventivně výchovné činnosti), ale záleží velmi na samotných školách či jednotlivých vyučujících, jakou spolupráci si s nimi nastaví.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Některé zásadní otázky, které je třeba dostat do povědomí nejširší veřejnosti, by určitě mohly být zpracovány do podoby krátkých videospotů a vysílány ve

veřejnoprávních médiích, podobně jako např. bezpečnostní kampaň, realizovaná Asociací Záchraný kruh v roce 2016, která se týkala správného chování laických záchranářů při nehodě.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

To velmi záleží na tom, o jakém vzdělávání se bavíme, zda v rámci standardního vzdělávacího procesu, tam lze spatřovat mnoho příležitostí ke zlepšení. Dospělou populaci je velmi složité podchytit, částečně to lze přes školu povinné potomky, ale obecně u lidí v produktivním věku je to spíše o tom, zda si příslušné informace chtějí vyhledat, zda je zajímají.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Materiály jsou, ale opět záleží, na koho jimi chcete působit. Platí pravidlo, že kdo hledá, najde, ale je zapotřebí se o problematiku aktivně zajímat.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Uvidíme, co přinesou vize zakotvené v Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2025 s výhledem do roku 2030, jestli se podaří prosadit existenci samostatného předmětu, jak bude hodinově dotován a jak na něj budou připravováni pedagogové v souladu s proměnlivým bezpečnostním prostředím. Změny každopádně musí být systémové, promyšlené, nikoli jednorázové a izolované.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Není podle mého názoru příliš vysoká, nezdá se, že občané dokonce komplikují svým nezodpovědným chováním zásah složek IZS (např. nechtějí uposlechnout výzvy k evakuaci).

Identifikace respondenta (dle GDPR): Člen aktivních záloh AČR

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

V podstatě o roku 2004, když jsem vstoupil do Aktivních záloh AČR. V nynějším zaměstnání se věnuji programovému financování na Ministerstvu vnitra ČR, konkrétně movitý a nemovitý majetek pro Policii ČR. Při své práci se také setkává s Koncepcemi pro budoucí vývoj (jak pro Policii ČR, tak i HZS ČR) a té připravuji materiály do vlády.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Dobrovolně vzdělávám v AZ AČR. Dále jsem velké množství podkladů studoval při psaní disertační práce pro získání titulu MBA, a to v programu Bezpečnost a ochrana obyvatelstva.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Pokud si určíte stupnici důležitosti 1 až 5, kdy 5 je životně důležité, tak bych zvolil č.7... Úsměvné, ale vůbec ne. Naopak, kde se stala chyba a s ohledem na celosvětovou situaci, si myslím, že žádná koncepce vzdělávání obyvatel v této oblasti nesplní očekávání.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

NE!

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Dle mého názoru vždy musíte spojit teorii s praxí. Osobně bych preferoval profesionály z praxe, kteří jsou obohatit besedy nebo přednášky o příběhy, které píše život.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Ano. To by bylo na samostatnou diplomovou práci, ale pokud se zaměříte například na sledování krátkých vzdělávacích pořadů, tak ČT 2 má pro tento druh „zábavy“ ideální možnosti.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Pokud chcete oslovit určitou skupinu respondentů, např. adolescentů, určitě by stálo za to vkládat na „YOU TUBE“ pořady s touto náplní. Dokážu si představit,

že gestorem by mohla být Univerzita obrany, Vyšší policejní škola, či Střední policejní škola MV v Praze. Můžete k tomu využít studenty. Proč to ještě nikoho nenapadlo?

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Opět ano i ne. Je to jako nakupovat ve velkém obchodním domě. Máte pocit, že si konečně vyberete, ale když hledáte speciální knihu, tak si jich odnášíte několik a v každé máte jen část toho, co jste hledal, nebo hledala.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Postupovat systematicky. První mne napadá naše školství jako celek a po vyřešení nové koncepce můžeme postupovat dál.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Tak 50 na 50. Stačí pohlédnout do nedávné historie, když se v roce 2002 prohnala velká voda Prahou. Opravdu jsme se poučili nebo bude žít v tom, že už se to přece nemůže stát. Tak asi tolik.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Člen operačního střediska krizového řízení

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

22 let na úrovni krajského úřadu v oblasti krizového řízení.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Náš odbor, v návaznosti na činnost Operačního střediska Krizového štábu hl. m. Prahy, zřídil pro potřebu veřejnosti web <https://bezpecnost.praha.eu>. Na této platformě se občan může seznámit se vším potřebným v oblasti krizové připravenosti obyvatelstva a též s aktuální situací v Praze. Cíleným vzděláváním obyvatelstva se v ČR, pokud vím, plošně nikdo nezabývá. V případě občansko-politické poptávky by se touto problematikou zabýval pravděpodobně Hasičský záchranný sbor ČR.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Aktuální bezpečnostní vývoj v našem regionu naznačuje, že tato problematika je dnes potřebná více než kdy jindy. Dle mého názoru by bylo vhodné poupravit osnovy v oblasti Občanské nauky na Základních školách.

4. Považujete rozvoj pedagogů v této oblasti za dostačující?

Znalosti pedagogů jsou na úrovni veřejnosti. Tedy se změnou osnov by došlo i k rozvoji znalostí pedagogického sboru.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové nebo odborníci z praxe a proč?

Prostor vidím jak pro proškolené pedagogy, tak pro odborníky z praxe. Určitě by výuku bylo vhodné doplnit přednáškami pracovníků z oblasti krizového řízení.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Veřejnoprávní média bohužel dlouhodobě neplní svou funkci v oblasti odborných témat. Dobrým způsobem by bylo vytvoření seriálu o této problematice.

Co se týče oblasti kurzů, seminářů apod. Velice úspěšné jsou například kurzy Červeného kříže v oblasti zdravotnictví. Poptávka po kurzech v oblasti krizové připravenosti obyvatelstva zatím nebyla ze strany občanů zaznamenána.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Zdrojů je dostatek, pro účely pedagogické by samozřejmě musel vzniknout ucelený materiál.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Z uvedených odpovědí vyplývá, že oblast krizové připravenosti obyvatelstva je v plenkách. Důležité je myšlenku uchopit a vykročit.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Výhodou obyvatelstva ČR je, že ještě pořád v této oblasti tak trochu žijeme z minulosti.

Určité informace a zkušenosti se sdílejí v rámci rodin. Další kladnou stránkou je poměrně slušně vyvinutý cit pro zodpovědnost a disciplínu (ač se to dnes nezdá, stále si nevedeme špatně). Kombinace uvedených faktorů vytváří vcelku slušný potenciál v případě řešení krizových událostí.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Profesionální voják

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

Cca poslední tři roky na úrovni ÚKŠ a zahraničního partnera. Předchozích 20 let na úrovni řešení mimořádných událostí a krizových situací.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Konkrétní zkušenosti na úrovni pořádání brífinků k objasnění problematiky.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Myslím si, že vzdělávání v této oblasti je velmi důležitý aspekt, napomáhá pochopení odpovědnosti konkrétního člověka a uvědomění si jeho významu v rámci celku.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Tuto otázku ze své úrovně nedovedu posoudit.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Myslím si, že důležitost by měla být chápána tak půl na půl. Pedagogové jsou schopni popsat problém ve vztahu k jiným disciplínám, ale odborníci z praxe mají osobní zkušenost a mohou poukázat na slabiny pouček.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Nemyslím si to. Nikdo to sledovat nebude. Člověk je tvor od přírody chtivý po jiném druhu informací a zajímají ho spíše fake news.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Každá z vyjmenovaných vzdělávacích aktivit slouží k jinému účelu. Doporučil bych všechny diferencovaným způsobem v závislosti na skladbě posluchačů.

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Tuto otázku nejsem schopen relevantně posoudit, ale domnívám se, že takové materiály existují. Např. ve formě různých druhů prací studentů všech kategorií.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Toto je otázka na užší okruh osob zabývajících se danou problematikou. Edukace širších vrstev obyvatelstva nejspíše v dohledné době nepřichází v úvahu. Tito lidé mají vypěstovaný jakýsi druh odporu k jakékoli snaze kolektivně něco zvládat...

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Nejsem příliš velký optimista, nicméně bude patrně záležet na druhu krize či mimořádné události. Jak však lze vidět v okolních státech, situace se může vyhrotit až na úroveň zbavení se odpovědnosti poskytnutí pomoci v krizových situacích a při pomoci řešení mimořádných událostí, pokud by takové v reálu nastaly.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Bývalý ministerský rada v oblasti KŘ

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

5 let v rámci studia na VŠ a 5 let v praxi.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Pokud osoby aktivně nevyhledávají informace, systematické vzdělávání téměř neexistuje.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Z mého pohledu se jedná o problematiku, která si pozornost rozhodně zaslouží.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Ne.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Myslím si, že by se vždy mělo jednat o kombinaci obého. Teorie bez praxe nedává smysl a stejně tak i obráceně. Navíc praktické informace spojené s konkrétními příklady bývají lépe zapamatovatelné.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní média pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Myslím si, že více než veřejnoprávní média by měly řešit tyto situace vzdělávací instituce.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Besedy s praktickými ukázkami či kurzy, kde si osoby vyzkouší své chování pod tlakem mimořádné události (byť jen nasimulované).

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Existující literatura je z mého pohledu pouze odborná, roztržštěná na jednotlivé problematiky. Existují jednotlivé osvětové akce.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Např. Institut ochrany obyvatelstva by mohl být nositelem osvětových kampaní, které by měly celorepublikový dopad.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Vnímám ji jako velmi nízkou. Osoby se budou s nejvyšší pravděpodobností chovat pudově.

Identifikace respondenta (dle GDPR): Profesionální hasič v oblasti KŘ

1. Jak dlouho a na jaké úrovni se danou problematikou zabýváte?

18 let, vedoucí oddělení ochrany obyvatelstva a krizového řízení u HZS Středočeského kraje.

2. Jaké máte zkušenosti se vzděláváním dospělých v dané problematice?

Zkušenosti zejména u vzdělávání u těchto skupin – starostové či další pracovníci státní správy a samosprávy, učitelé, senioři.

3. Jak vnímáte důležitost začlenění dané problematiky do vzdělávacího procesu?

Začlenění této problematiky bezesporu důležité je, už jen z obecného principu, kdy prevence je velmi důležitá anebo když se něco přihodí, tak vědět, jak reagovat, jak situaci řešit... Přeci jenom se zde jedná o situace, kdy dochází k ohrožení životů, zdraví, majetku... takže zde neznalost, dělání chyb, může mít fatálnější následky než např. udělení chyby v diktátu.

4. Považujete rozvoj pedagogů/andragogů v této oblasti za dostačující?

Myslím, že zatím není, ačkoliv na vysokých školách, pedagogických fakultách, pro studenty výuka v této oblasti již probíhá, ale z celkového rozsahu, předměty zabývající se tímto, jsou v minimálním rozsahu a často jen volitelné.

Co se týká např. akcí HZS ohledně školení pedagogů, tak to jsou nárazové akce, kde bývají např. i problémy s uvolňováním učitelů z výuky anebo se učitelé zúčastňují ve svém volném čase.

Systémovější je určitě příprava budoucích učitelů na vysokých školách a tyto akce HZS a dalších už jen jako doplnění.

5. Myslíte si, že by danou problematiku měli vyučovat proškolení pedagogové/andragogové nebo odborníci z praxe a proč?

Obojí, viz odpověď v předchozí otázce. Systémovější, pravidelnější by byla výuka od proškolených pedagogů a od odborníků z praxe už by to bylo něco navíc, doplnění, zkušenosti z praxe.

6. Myslíte si, že by měla veřejnoprávní médium pravidelně provádět osvětu o této oblasti a jakým způsobem?

Ano, je to jedna z cest, jak dostat informaci mezi co nejvíce obyvatel. Ovšem uveřejnit nějaké spoty z této oblasti do hlavních vysílacích časů bývá problém, zejména i finanční.

7. Jaké další prvky vzdělávání byste doporučil/a? (kurzy, lekce, semináře atd.)

Kurzy, lekce, semináře, přednášky, různé projekty. Např. i videa, které se dají umístit na youtube či sociální sítě. HZS Středočeského kraje má takový videoprojekt OČMU, videa lze dohledat na youtube anebo Karlovský kraj má projekt Záchranný kruh (<https://www.zachranny-kruh.cz/>).

8. Domníváte se, že je dostatek relevantní literatury a dalších materiálů, jak z hlediska obsahového, tak z hlediska pedagogického?

Těchto materiálů si myslím, že je dostatek, ale nejsem schopný posoudit, kolik ho mají např. na školách.

9. Popřípadě jaké byste navrhl/a změny v edukaci přípravy na mimořádné události.

Větší rozsah této problematiky na vysokých školách a na základních a středních školách zařazení speciálního předmětu, třeba např. s názvem Ochrana člověka za mimořádných událostí. A více praktických ukázek či možností si v praxi něco vyzkoušet.

10. Jak vidíte reálnou akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí?

Myslím, že je různá oblast od oblasti. Tam, kde už něco zažili, byli nuceni řešit nějakou mimořádnou událost či krizovou situaci (např. povodeň, vichřice,...), tak jsou na tyto situace připravenější.

8 ROZBOR ZJIŠTĚNÝCH VÝSLEDKŮ

V rámci rozhovorů a následně jejich vyhodnocování byl zjištěn jeden závažný problém. Jelikož se autorka snažila, z hlediska pokrytí co nejširšího záběru dané problematiky, získat respondenty z více zařazení, ne každý z nich relevantně odpovídal na pokládané otázky. Většina z nich se zabývá danou problematikou ve své oblasti, a právě z této oblasti jsou jejich odpovědi. V závěru bude muset autorka provést zobecnění dle vyhodnocení jednotlivých rozhovorů.

8.1 Výzkumný záměr 1

H1: V České republice je rozvoj pedagogů, andragogů a odborníků z praxe v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací na odpovídající úrovni.

Po vyhodnocení odpovědí oslovených respondentů tato hypotéza nebyla verifikována.

Oslovení odborníci se sice shodovali, že je část pedagogů a andragogů připravena dobře, ale, bohužel, nejsou to všichni a někde dokonce chybí.

8.2 Výzkumný záměr 2

Vytyčení hypotézy č.2:

H2: Veřejnoprávní média přináší v dostatečné míře relevantní vzdělávací informace v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.

Po vyhodnocení odpovědí oslovených respondentů tato hypotéza nebyla verifikována.

Značná část respondentů by byla pro vytvoření aktuálních videosekvencí, které by byly použity k edukaci obyvatelstva České republiky. Velmi zajímavý názor jednoho respondenta – naprosté odmítnutí těchto médií jako ztrátu času a prostředků, protože lidé vůbec toto nebudou využívat.

8.3 Výzkumný záměr 3

H: V České republice je dostatek materiálů a literatury pro vzdělávání v oblasti občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací na odpovídající úrovni.

Po vyhodnocení odpovědí oslovených respondentů tato hypotéza nebyla verifikována.

I zde nebyly odpovědi jednoznačné, mnoho respondentů vyznává názor, že když občan bude mít dostatek příležitosti (čas, prostředky, vybavení), literaturu a materiály najde. Na druhou stranu, dle respondentů, chybí ucelený systém a literatura na obecné profesionální úrovni.

8.4 Výzkumný záměr 4

H4: Reálná akceschopnost obyvatelstva v případě mimořádných událostí je na dobré úrovni, obyvatelé jsou v tomto směru připraveni.

Po vyhodnocení odpovědí oslovených respondentů tato hypotéza nebyla verifikována.

V této spojovací otázce a následně odpovědích se respondenti opět velmi přiblížili k jednotlivým oblastem, ve kterých se pohybují. Z lokálního pohledu popisují připravenost obyvatelstva na dobré úrovni, ale z pohledu globálního ne.

9 DISKUSE A NÁVRHY NA ŘEŠENÍ ZJIŠTĚNÝCH PROBLÉMŮ

Po vyhodnocení odpovědí respondentů je zřejmé, že každý z nich se dívá na problematiku občanského vzdělávání a osvětu v oblasti připravenosti obyvatelstva ČR pro řešení mimořádných událostí a krizových situací z pohledu svého vlastního zařazení. To je samozřejmé, ale pokud by byl prováděn následný výzkum, bylo by nutné konkretizovat vytvořené otázky globálnějšího charakteru, aby se odpovědi daly vztáhnout na širší skutečnosti v rámci řešení tohoto problému v České republice.

Obecně bylo ale zjištěno, že občanského vzdělávání a osvěta v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací není opomíjenou oblastí, že v rámci jednotlivých skupin a zařízení jsou jak vyškolení pedagogové a andragogové, tak i, v některých případech, dostatek literatura a materiálů. Zde ovšem zase narážíme na problematiku diferenciovanosti jednotlivých problémů. Z hlediska obecného je třeba proškolit mnohem více lidí a obsáhnout více literatury.

Zajímavý pohled přinesly odpovědi, které se zabývali veřejnoprávními médii a jejich začlenění do edukačního procesu obyvatelstva. Odpovědi byly z obou stran spektra, tedy „určitě ano“ až do naprostého odmítnutí – vnímáno jako hoax, naprosto neúčelně vynaložené prostředky. S tímto názorem by autorka polemizovala – nastavením správné formy (andragogika – tedy správně postavené vzdělávání dospělých) a oslovení jednotlivých cílových skupin by bylo možné edukovat značnou část obyvatelstva minimálně na primární platformě tohoto problému.

V souvislosti s otázkou začlenění veřejnoprávních médií jako prostředek vzdělávání velmi úzce souvisí právě andragogika v dané oblasti. Je potřeba využít jejich prostředků a naprosto cíleně rozebrat jednotlivé problémy osvěty v dané oblasti, vytvořit globální výukové plány a na jejich základě následně rozpracovat koncepci výuky a osvěty v rámci občanského vzdělávání v oblasti připravenosti obyvatelstva ČR pro řešení mimořádných událostí a krizových situací.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce bylo zaměřit se na současný stav a perspektivu občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací z pohledu možností vzdělávání v dané problematice. Jelikož se primárně jedná o vzdělávání dospělých, tedy o andragogiku, bylo nejprve nutné toto začlenit do pedagogického rámce. Jelikož je téma poměrně specifické, bylo nutné, na základě legislativních norem, vysvětlit jednotlivé pojmy a definice.

Autorka práce aktivně působila jako specialistka v resortu obrany více než 20 let, zhodnotila danou situaci nejen z pohledu České republiky, ale i konsekvencí v Evropě. Pro dané téma bakalářské práce byl primárně popsán a zhodnocen aktuální stav občanské vzdělanosti v České republice, protože širší rámec by značně přesáhl možnosti bakalářské práce. Premisou tohoto problému je ale velmi dobrá informovanost a připravenost obyvatelstva. To ale není možné bez jeho cíleného vzdělávání, přípravou studijních aktivit, koncepcí náplně jednotlivých lekcí, kurzů až po přímé studijní osnovy a plány pro andragogiku dospělých.

Autorka považuje oblast andragogiky v kombinaci s bezpečnostní problematikou za velmi potřebnou, ale zároveň i perspektivní oblast. Vzdělání obyvatel v oblasti ochrany při mimořádných událostech a připravenosti na krizové situace bude s přihlédnutím na současné dění kladen stále větší důraz. Toto se týká nejen České republiky, ale i ostatních států v Evropě a v širším měřítku celého světa.

Připravenost obyvatelstva se neustále vyvíjí, a to v závislosti na vzniklých mimořádných událostech a krizových situacích. Obecně se dá konstatovat, že připravenost obyvatelstva k řešení mimořádných událostí a krizových situací je velmi podceňována. Míra podceňování je úměrná délce období bez rizik, tedy čím déle trvá bezpečí a občané nečelí nebezpečí, tím méně jsou občané ochotni se připravovat na mimořádné události a krizové situace. Přispívá k tomu i skutečnost, že občané si zvykli, že k řešení mimořádných událostí a krizových situací jsou předurčeny bezpečnostní sbory a prvky integrovaného záchranného systému. Občané tak necítí potřebu se vzdělávat v problematice mimořádných událostí a krizových situací. V odborných publikacích se

můžeme setkat s termínem bezpečnostní paradox, což je velmi problematická situace, která právě napomáhá zdánlivému přenesení zodpovědnosti na oficiální platformu.

V praktické části se autorka zabývala několika okruhy, které se týkaly převážně již zmíněného konceptu andragogiky dané problematiky. Zde šlo o několik souvisejících aspektů, nejen o přímou výuku v koncepci pedagog-student, ale i o využití dalších dostupných možností médií atd.

Praktická část odhalila několik základních problémů jak z hlediska formálního, tak z hlediska obsahového. Z hlediska formálního by tato část ukázala spíše na předvýzkum, kdy by následovalo zpřesnění otázek, případně další specifičtější systém jejich vyhodnocení. Následně by celý výzkum byl zaměřen globálněji – což je ovšem nemožné na platformě bakalářské práce.

Z hlediska obsahového by bylo nutné přesněji specifikovat respondenty, právě na základě „předvýzkumu“ této bakalářské práce, aby bylo z hlediska obsahu pokryto širší spektrum problematiky.

V celkovém pohledu bakalářská práce splnila své cíle, tedy rozebrat danou problematiku z pohledu pedagogiky, jejích zákonitostí a specifik právě v oblasti andragogiky, tematicky rozebrala danou oblast jak z hlediska historického exkurzu, tak i z hlediska aktuálního stavu nejen u vybraných profesních složek, ale i u běžných občanů.

Zajímavý postřeh byl získán prostřednictvím jednoho z respondentů, který uvedl příklad chování obyvatel Kanady (v době po teroristickém útoku v USA na dvojčata), kdy na koupališti z reproduktoru zazněl pokyn k shromáždění návštěvníků koupaliště ve stanoveném prostoru. Všichni bez jediného dotazu splnili tento pokyn. Následně bylo upřesněno, že se jednalo o nácvik poplachu. Vzhledem k nátuře občanů ČR si lze představit, jak by podobný nácvik dopadl zde v ČR. Tato do jisté míry poslušnost Kanadčanů není vrozenou vlastností, a získávají ji soustavným zděláváním, a to již v předškolních zařízeních. Děje se tak například díky pravidelným požárním nácvikům, při kterých získávají malé děti základní návyky a dodržují pokyny řídicích autorit. Tyto základní návyky si sebou nesou po zbytek života. Tento poznatek velmi přesvědčivě dokazuje, že základní návyky v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro

řešení mimořádných událostí a krizových situací mohou občané získat již v předškolním a školním věku, kdy se naučí alespoň schopnost akceptovat bezpečnostní pokyny pověřených autorit.

Závěrem je třeba zdůraznit, že problematika občanského vzdělávání a osvěty v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací je oblast velmi závažná, ale, bohužel, často velmi opomíjená. Taktéž nejednotnost pedagogické a andragogické koncepce, odborných pedagogů a andragogů, specifických materiálů a literatura má za následek neodpovídající připravenost občanů.

Výchova, školení nebo dostupnost potřebných informací se musí stát vyhledávanou komoditou pro celou populaci v aktivním i seniorském věku. Obecně se lidé bojí nepoznaného, a cílené vzdělávání by tuto obavu mělo odstranit.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BARTÁK, J. *Jak vzdělávat dospělé*. Praha: Alfa nakladatelství, s.r.o., 2008. ISBN 978-80-87197-12-7.

BENEŠ, M. *Andragogika*. 2. aktualizované a rozšířené vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4824-5.

BURGET, E. a A. K. K. KUDLÁČ. *Odborný text a práce s prameny*. Praha: VŠKK, 2021. ISBN 978-80-88431-02-2.

ČMEJRKOVÁ, S., J. SVĚTLÁ a F. DANĚŠ. *Jak napsat odborný text*. Praha: Leda, 1999. ISBN 80-85927-69-1.

FRYČ, J., et al. *Strategie vzdělávací politiky české republiky do roku 2030+*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2020. ISBN 978-80-87601-46-4.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

KOLEKTIV AUTORŮ POD VEDENÍM MINISTERSTVA ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. *Bezpečnostní strategie České republiky*. Praha: Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2015. ISBN 978-80-7441-005-5.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ilustrovaný encyklopedický slovník Díl 1. A-I*. 1. vyd. Praha: ACADEMICA, vydavatelství ČSAV, 1980. ISBN 21-044-80.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ilustrovaný encyklopedický slovník Díl 2. J-Pri*. 1. vyd. Praha: ACADEMICA, vydavatelství ČSAV, 1981. ISBN 21-080-81.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ilustrovaný encyklopedický slovník Díl 3. Pro-Ž*. 1. vyd. Praha: ACADEMICA, vydavatelství ČSAV, 1982. ISBN 21-105-82.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru*. Brno: Tribun EU, 2014. ISBN 978-80-263-0721-1.

KOLEKTIV AUTORŮ. *Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2015. ISBN 978-80-86466-62-0.

LINHART, P. a B. ŠILHÁNEK. *Ochrana obyvatelstva v Evropě*. 1. vyd. Praha: MV – GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN 80-86640-55-8.

NEUSAROVÁ, J. *Zájmové a občanské vzdělávání*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2019. ISBN 978-80-7452-143-0.

PIKNA, B. *Vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek v evropském právu (oblast policejní a justiční spolupráce)*. 4. vyd. Praha: Linde, 2007. ISBN 978-80-7201-686-0.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2. přepracované a aktualizované vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.

REICHEL, J. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.

ŠANDEROVÁ, J. a A. MILTOVÁ. *Jak číst a psát odborný text ve společenských vědách: několik zásad pro začátečníky*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2005. ISBN 80-86429-40-7.

ŠILHÁNEK, B. a J. DVOŘÁK. *Stručná historie ochrany obyvatelstva v našich podmínkách*. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003. ISBN 80-86640-12-4.

ŠVARŤÍČEK, R. a K. ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

ŠTVERÁK, V. *Obecná a srovnávací pedagogika*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 1999. ISBN 80-264-0003-X.

VANÍČEK, J. a O. VODEHNAL. *Krizový zákon. Komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017. ISBN 978-80-7552-787-5.

VETEŠKA, J. *Přehled andragogiky*. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-1026-9.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

MESÁROŠ, J. *Koncepcia ochrany a bezpečnosti utajovaných skutočností*. Bratislava: Tlačiareň MV SR, 2012. ISBN 978-80-8054-525-3.

Seznam použitých internetových zdrojů

Hoax – Manipulátoři.cz. *Manipulátoři.cz – Na faktech záleží* [online]. Dostupné z: <https://manipulatori.cz/lexikon/hoax/>

Metodika ke zpracování závěrečné práce pro vybrané nelékařské zdravotnické obory | Lékařská fakulta Masarykovy univerzity. *Informační systém* [online]. Copyright © 2019 Masarykova univerzita [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: https://is.muni.cz/do/rect/el/estud/lf/js19/metodika_zp/web/pages/06-kvalitativni.html

MINISTERSTVO OBRANY ČR. Pokos|O nás. [online]. Copyright © 2004-2014 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://pokos.army.cz/o-nas>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Civilní ochrana. [online]. ©2022 [cit. 2022-10-31]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/civilni-ochrana.aspx>

Zákon č. 222 ze dne 12. října 1999 o zajišťování obrany České republiky. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 76. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1999-222>

Zákon č. 239 ze dne 9. srpna 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239#p2>

Zákon č. 240 ze dne 9. srpna 2000 o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-240#p30>

Zákon č. 585/2004 Sb. ze dne 29. listopadu 2004 o branné povinnosti a jejím zajišťování (branný zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 201. Dostupné z <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-585>

SEZNAM ZKRATEK

AČR – Armáda České republiky

ČR – Česká republika

IZS – Integrovaný záchranný systém

HZS – Hasičský záchranný sbor

...

...

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Eichelmannová

Obor: Andragogika

Forma studia: kombinované

Název práce: Občanské vzdělávání a osvěta v oblasti připravenosti obyvatelstva České republiky pro řešení mimořádných událostí a krizových situací

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh:¹ 53

Celkový počet stran příloh:² 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 24

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

¹ zahrnuje počet stran od úvodu po závěr práce (seznamy použitých zdrojů již nepočítáme)

² zahrnuje celkový počet jednotlivých stran příloh